

Wokół problemów seksualności. Wykłady teologiczno-filozoficzne KTS WBST. Red. Przemysław Chmielecki, Mateusz Wichary. Warszawa: Wydawnictwo Vocatio, 2021 ss. 226.

DOI: <https://doi.org/10.18290/rt21687-10>

Książka zatytułowana *Wokół problemów seksualności. Wykłady teologiczno-filozoficzne KTS WBST* jest publikacją przedstawiającą artykuły nawiązujące do referatów wygłoszonych podczas konferencji naukowej z cyklu „Ateny i Jerozolima”, która odbyła się 15-16 września 2019 r. w Warszawie, pod tematem „Seksualność człowieka w ujęciach teologicznych i filozoficznych”. Fakt, że jest to publikacja pokonferencyjna, może tłumaczyć dość dużą rozpiętość tematyczną składających się na nią materiałów. Niemniej jednak, pomimo tego książka zachowuje wewnętrzną spójność, zarówno przedmiotową, jak i światopoglądową.

Zdecydowana większość artykułów zamieszczonych w monografii demonstruje zaangażowanie autorów w dyskusje wokół teorii gender i emancypacji środowisk LGBT+, a więc zagadnień, które należą do rozpalających największe społeczne debaty i wywołujących społeczne kontrowersje. W przeważającej mierze są to głosy zajmujące wyraźne stanowisko we wspomnianej debacie. W ten sposób należy też czytać książkę – jako prezentację stanowisk światopoglądowych krytycznych wobec koncepcji gender i wobec postulatów utożsamianych powszechnie z tzw. Nową Lewicą.

W świetle tej obserwacji tytuł książki wydaje się zbyt ogólny, bowiem artykuły odnoszą się do seksualności głównie poprzez pryzmat polemiki z wspomnianymi pozycjami ideologicznymi. Z drugiej strony ta ogólnikowość może znajdować swe uzasadnienie w fakcie, że publikacja jest częścią szerszego projektu podjętego przez Wyższe Baptistyczne Seminarium Teologiczne.

Cechą szczególną książki jest fakt, że artykuły w niej zamieszczone są autorstwa chrześcijan z dwóch tradycji teologicznych: rzymskokatolickiej i baptystycznej. Jest to o tyle godne zauważenia, że różnice w spojrzeniu na poszczególne zagadnienia etyczne są traktowane jako podstawowa przeszkoda dialogu ekumenicznego. Dał temu wyraz Kard. Kurt Koch, Przewodniczący Papieskiej Rady do Spraw Popierania Jedności Chrześcijan, który podczas swego wystąpienia w Trondheim w 2011 r. stwierdził, że o ile dawniej ruch ekumeniczny posługiwał się sloganem „wiera dzieli, działanie łączy”, o tyle dzisiaj możemy raczej powiedzieć, że „wiera łączy, etyka dzieli”. Omawiana książka dostarcza przeciwwargumentów dla tej opinii, demonstrując dużą zbieżność w ocenie takich czy innych problemów etycznych przez katolików oraz baptystów. Właściwie, bez wcześniejszej wiedzy o przynależności wyznaniowej autora, trudno byłoby poszczególne artykuły przypisać do konkretnego wyznania jedynie na podstawie obserwacji, jakie jest stanowisko wobec omawianych kwestii etycznych i światopoglądowych. Książka jest więc przykładem ekumenicznej współpracy w dziedzinie, która często stanowi źródło ekumenicznych nieporozumień. Może być w ten sposób ujmowana jako wkład w rozwój „ekumenizmu konserwatywnego”, a więc coraz szerszego nurtu chrześcijan różnych tradycji, którzy tworzą wspólny front ku obronie i promocji wartości chrześcijańskich w społeczeństwie. Tematyka, rozwijana w artykułach tworzących książkę, ściśle zbiega się z postulatami „Deklaracji Manhattańskiej” (*Manhattan Declaration*) z 2009 r., dokumentu stanowiącego symboliczny początek tego ekumenicznego podejścia. Tradycyjna definicja małżeństwa jako związku kobiety i mężczyzny, chrześcijańska antropologia wychodząca od stworzenia człowieka na Boży obraz i podobieństwo, ze wszystkimi tego konsekwencjami, bezkompromisowe odrzucenie aborcji czy eutanazji, oraz – bardziej ogólnie – kultura budowana na jasno określonych wartościach wyrastających z Dekalogu i odrzucająca ideologiczny modernizm i postmodernistyczny relatywizm etyczny i epistemologiczny: wszystkie te punkty kluczowe dla ekumenizmu konserwatywnego i poświadczone w deklaracji manhattańskiej, tworzą tematyczną oś książki. Poruszane zagadnienia, a także zaangażowanie światopoglądowe, społeczna aktualność problemu, międzywyznaniowość autorów i, co należy wyraźnie podkreślić, bardzo jasno wyrażane stanowiska decydują o tym, że książka może znaleźć szeroką i różnorodną grupę odbiorców, zarówno utożsamiających się z jej światopoglądowymi

postulatami, jak i krytycznych wobec nich. Z pewnością też może budzić kontrowersje i inspirować do dyskusji. Jednym z postulatów deklaracji manhattańskiej było nieposłuszeństwo obywatelskie w sytuacji, gdy państwo czy dominujące wzory kulturowe stanowią wyraźne zagrożenie dla tych wartości. Duża część artykułów tworzących książkę może być rozważana jako takie właśnie wezwanie do obywatelskiego nieposłuszeństwa, nie tyle może wobec państwa i jego instytucji, ale właśnie wobec dominującej kultury.

Redaktorzy książki musieli znaleźć zasadę, według której zamieścili poszczególne artykuły. Poruszane zagadnienia podzielono na dwie grupy: koncepcje i problemy. Pierwsza gromadziła więc teksty, które powinny prezentować ogólną perspektywę opisującą teoretyczne podstawy formułowanego światopoglądu, druga zaś aplikacje tych podstaw w konkretnych przypadkach. Przyjęty podział jest czytelny i uzasadniony, nawet jeśli wziąć pod uwagę, że w niektórych artykułach trudno było w rzeczywistości rozdzielić taką bazę teoretyczną i sposoby jej adaptacji w konkretnych przypadkach.

Artykuły poprzedza krótki wstęp przedstawiający cel publikacji, kontekst jej powstania, zwięźłą charakterystykę poszczególnych artykułów, a także uzasadnianie ich podziału na dwie grupy. Nawiązując do kluczowego pojęcia tematu, a więc do seksualności, redaktorzy monografii wprowadzają w zagadnienie następującym sformułowaniem: „Tematyka ludzkiej seksualności stanowi istotny obszar analiz. Jest to przecież zarówno jedna z fundamentalnych potrzeb jednostki ludzkiej, jak i obszar poddany ciągłym weryfikacjom w perspektywie zmieniających się wizji społeczeństwa i etyki, a ostatecznie samego człowieka i ludzkości”. Wydaje się jednak, że opis problematyki mógłby być nieco bardziej rozbudowany, przede wszystkim poprzez krótkie choćby nawiązanie do teologicznej perspektywy seksualności, osadzając ją na przykład w teologii stworzenia czy teologii usprawiedliwienia (odkupienia).

Pierwszy artykuł, zatytułowany „Kolaps rodziny a cywilizacja: perspektywa historyczna”, zestawia aktualny kryzys rodziny (albo jak powiedzieliby socjologowie rodziny, aktualną zmianę modelu rodziny) z podobnymi zjawiskami w historii starożytności, poszukując, za wybitnymi historykami, analogii w etiologii tych kryzysów. Artykuł jest ciekawy, napisany komunikatywnym językiem, a treść świadczy o niewątpliwej erudycji autora. Opisana we wprowadzeniu główna teza artykułu – o genetycznych zależnościach pomiędzy rozpadem rodziny a dezintegracją społeczną – została przekonująco rozwinięta.

„Gender jako współczesna namiastka religii – dwanaście podobieństw”, to kolejny tekst w książce. Artykuł jest napisany z pasją, charakteryzuje się przemyślaną kompozycją i wewnętrzną spójnością wnioskowania, co ułatwia czytelnikowi recepcję myśli autora. Jest również nieco „felietonistyczny”. Autor

bez wątplenia jest erudytą w zagadnieniach na styku teologii, socjologii, filozofii i kulturoznawstwa.

Trzeci tekst zamieszczony w książce nosi tytuł „Ciało-płeć konstrukty społeczno-kulturowe czy czynniki konstytuujące osobę w teorii gender/queer oraz filozofii osoby Karola Wojtyły”. Artykuł napisany w charakterystycznym narracyjnym stylu, co z jednej strony przyczynia się do płynności wypowiedzi, z drugiej jednak naraża na pewne sformułowania, które są niezbyt szczęśliwe i mogą wywołać wrażenie pewnej ogólnikowości. Idea zestawienia antropologii gender/queer i antropologii chrześcijańskiej w interpretacji Jana Pawła II jest bardzo cenna, wyraźnie pokazuje bowiem radykalne różnice. Autorce udało się te różnice wydobyć i uwypuklić.

Następnym jest artykuł pt. „Równość czy komplementarność płci? Refleksje na marginesie teologii ciała św. Jana Pawła II”. Podobnie jak poprzedni tekst, artykuł zestawia antropologię gender z antropologią chrześcijańską. Obie wizje osadza w szerszym kontekście: w pierwszym przypadku w opisanu genetycznych relacji między filozofią kartezyjską, oświeceniową, marksizmem, egzystencjalizmem i postmodernizmem, w drugim opisuje interpretacje Jana Pawła II, wspominając jednak nie tylko o najważniejszym przykładzie, jakim jest teologia ciała podawana i zapisana podczas tzw. Katechez środowych, ale też wcześniejsze dzieła Karola Wojtyły: *Miłość i odpowiedzialność* oraz *Osoba i czyn*. Artykuł jest dobrze skomponowany, zachowując kontynuacyjną linię wnioskowania, co ułatwia recepcję.

Artykuł pt. „Idealizm i realizm w Pieśni nad Pieśniami jako przykład biblijnej wizji seksualności” jest ostatnim w pierwszej części książki. Jest to bardzo dobry, teologicznie erudycyjny tekst, który może w najpełniejszy sposób odpowiada głównemu tematowi całej monografii i który dostarcza bardzo użytecznego narzędzia, pomagającego odnieść szczególną księgę Starego Testamentu, jaką jest „Pieśń nad Pieśniami”, do pytań, również egzystencjalnych dotyczących ludzkiej seksualności. Jest właściwie jedynym tekstem w książce, który jest napisany z pozycji pozytywnej, nie wychodzącej od krytyki aktualnego stanu rzeczy.

Drugą część książki otwiera artykuł pt. „Meandry poprawności politycznej w nauce”. Autor podjął się trudnego zadania naświetlenia kwestii poprawności politycznej w refleksji naukowej, a więc zagadnienia, które stanowi pewnego rodzaju węzeł gordyjski funkcjonowania współczesnych społeczeństw i – z drugiej strony – jest odbiciem wewnętrznych sprzeczności, które generowane są przez aktualny liberalno-demokratyczny ideał polityczny i społeczny. Artykuł jest bardzo ciekawy, dobrze skonstruowany. Autor z pełnym przekonaniem prowadzi czytelnika przez poszczególne etapy wnioskowania naświetlającego problem poprawności politycznej w refleksji naukowej, nawiązując również do

zasadniczego tematu książki, a więc zagadnienia seksualności, przede wszystkim przez wskazanie siły wiedzy „uprawomocnionej”, która z różnych przyczyn, politycznych, kulturowych czy ekonomicznych staje się „dominującym dyskursem interpretatywnym”, stosując pojęcia Alaina Touraine’a.

Kolejny artykuł jest zatytułowany „Strumienie Życia jako forma duszpasterska pracy z osobami mającymi trudności w dziedzinie tożsamości płciowej”. Jest to ciekawy tekst omawiający specyficzną inicjatywę ewangelizacyjną, skierowaną do środowisk homoseksualistów. Autorka w zwięzły, aczkolwiek wyczerpujący sposób przedstawia historię, znaczenie, metody, cele i treści organizacji „Strumienie Życia”, założonej przez duchownego protestanckiego Andrew Comiskey’a. Wychodząc od własnych doświadczeń homoseksualizmu oraz nawrócenia, Comiskey rozwinął integralny program rozwoju tożsamości, pomagający osobom homoseksualnym ujmować swoją seksualność w szerszym kontekście formowanym przez wiarę w Chrystusa. Artykuł jest napisany komunikatywnym językiem i opiera się na klarownie przeprowadzonym wnioskowaniu.

Ostatni tekst to „Priorytety neomarksizmu i ruchu LGBT+ na podstawie analizy dokumentów programowych”. Artykuł przyczynia się do dostarczenia użytecznego narzędzia dla orientacji we współczesnej debacie społecznej organizowanej wokół popularnej tezy o genetycznych zależnościach marksizmu, neomarksizmu i ruchu skupionego wokół postulatów emancypacji środowisk LGBT. Autorka dobrze uzasadnia cel opracowania oraz przywoływane źródła, co świadczy tak o metodologicznych kompetencjach, jak i o orientacji w tematyce. Tekst napisany jest „z pazurem” i odzwierciedla przekonania autorki oraz jej intencje, by stanowić bardzo wyraźny głos we współczesnej debacie aksjologicznej i światopoglądowej, choć niejednokrotnie powstaje wrażenie, że w imię zbudowania syntezy autorka dość płytko sięga do wspomnianych źródeł, co może powodować uproszczony obraz omawianego problemu.

Przegląd poszczególnych artykułów potwierdza wspomnianą już obserwację. Książka jest zbiorem tekstów zaangażowanych w światopoglądową debatę. Stanowi interesujący wkład w obecną dyskusję nad ludzką seksualnością. Prezentuje stanowiska krytyczne, niekiedy bardzo mocno, wobec kondycji współczesnych społeczeństw i współczesnej kultury. Warto byłoby kontynuować projekt, którego jest ona rezultatem, uzupełniając tę krytykę perspektywą pozytywną.

Piotr Kopiec
Instytut Nauk Teologicznych KUL
e-mail: petrko@kul.pl
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0581-0737>